

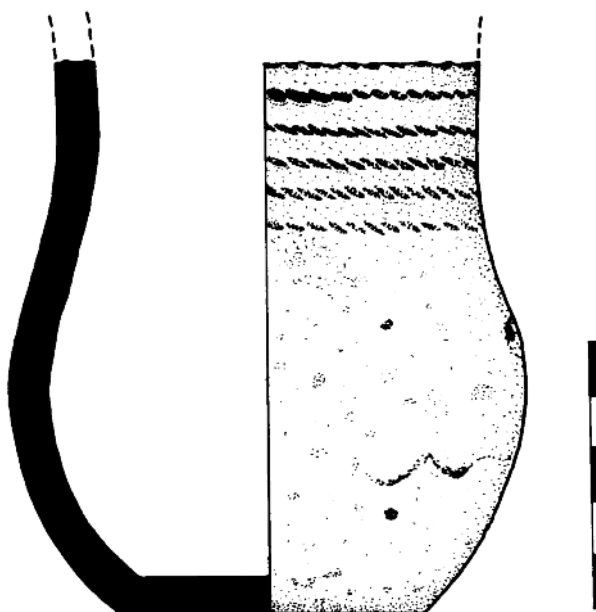
OJEDINĚLÁ NÁDOBA KULTURY SE ŠŤŮROVOU KERAMIKOU Z BERNARTIC U MILEVSKA (?)

Petr Menšík

Kulturu se šňůrovou keramikou spadající do mladého eneolitu reprezentují v jižních Čechách pouze nálezy broušených kamenných nástrojů. Jediným známým keramickým artefaktem, který údajně pochází z jihočeského regionu, je pohár z Bernartic. Tento archeologický nález je předmětem tohoto příspěvku.¹

Referovaná keramická nádoba (*obr. 1*) představuje pohár, který je datován do kultury se šňůrovou keramikou.² Jedná se o jednoduchý typ, který je jedním z nejčastějších keramických nálezů této kultury. Pohár má širší dno, mírně vyduté tělo a vzhůru vytažené, mírně zúžené hrdlo. Okraj nádoby je po celém obvodu olámaný. Barva šňůrového poháru je šedohnědá, místy do červena. Výška zachovaného těla dosahuje 104 mm, průměr dna 58 mm, největší průměr vydutě je 94 mm a průměr zachovaného hrdla 80 mm. Síla stěn nádoby se pohybuje mezi 6 a 7 mm. Hrdlo je zdobeno vodorovným pásem, který se skládá z pětice šikmých otisků šňůry obíhající celé hrdlo nádoby. Vzhledem k typu artefaktu lze předpokládat, že nádoba původně pochází z pohřebního kontextu. Téměř totožné poháry byly nalezeny například v hrobě kultury se šňůrovou keramikou z Kolína – hrob V. A (trať Vosňákova cihelna a okolí; *Dvořák 1933; Buchvaldek 1982*, 13, obr. 4:4/1) nebo Hnojnice na Lounsku (*Buchvaldek 1967*, 39, Abb. 4).

Jako místo původu je uváděna obec Bernardice s otazníkem. Obec s tímto jménem se však na území České republiky nevyskytuje. Proto je místo nálezu považováno za chybné a původ artefaktu je dáván do souvislosti s obcí Bernartice, která se nachází asi 8 km jižně od Milevska na Písecku. Zde se však objevuje první problém s lokalizací. Obce pod názvem Bernartice se v Čechách objevují hned několikrát. Jedná se o vesnice na Jesenicku, Benešovsku a Trutnovsku.³ Keramický předmět měl být získán od J. Dumka, hospodářského ředitele.⁴ Jméno nálezce můžeme pravděpodobně ztotožnit se jménem Josefa Dumka (1844–1903), spi-

Obr.1. Šňůrový pohár z Bernartic (kresba V. Nováková)

¹ Tento příspěvek vznikl díky podpoře Výzkumného projektu „Opomíjená archeologie“ (MSM4977751314).

² Nádoba je uložena v depozitáři Národního muzea v Praze pod inv. č. 14443, v poznámce červeně je uvedeno staré číslo 144 a černě datace – kultura se šňůrovou keramikou. V kolonce „Způsob získání“ je uveden J. Dumek, v kolonce „Původ“ Bernardice. Zdroj: Digitální archiv archeologické sbírky Národního muzea v Praze http://forum.nm.cz/prehistorie/index_ph.php, citace dne 15. 12. 2009.

³ Zdroj: www.mapy.cz, citace dne 15.12. 2009.

⁴ Pod tímto jménem je uvedeno také inv. č. 57356 (staré číslo 3344). Jedná se o blíže nedatovanou keramickou nádobu (doba bronzová?) od J. Dumka, hospodářského ředitele. Místo původu je uváděno Bernardice. Zdroj: Digitální archiv archeologické sbírky Národního muzea v Praze http://forum.nm.cz/prehistorie/index_ph.php, citace dne 15.12. 2009.

sovatele a ředitele hospodářské školy v Doubravících na Trutnovsku.⁵ Tato obec se mimo jiné nachází 27 km jihovýchodním směrem od Bernartic na Trutnovsku. Přimo v jejím okolí nelze osídlení kultury se šňůrovou keramikou doložit, ale ve východních Čechách byla tato kultura zaznamenána, i když ne v tak vysoké míře jako v Čechách středních nebo severozápadních (*Neustupný 2008*, obr. 43).

Jak již bylo zmíněno, v oblasti jižních Čech je kultura se šňůrovou keramikou doložena pouze na základě broušených kamenných artefaktů. Z poslední doby lze jmenovat nedávno publikovaný sekeromlat z Prachatic (*Chvojka – Parkman 2004*, 37), který byl však nalezen v prostoru domu a plnil pravděpodobně funkci tzv. hromového klínu (*Fröhlich 1970; 1992*). Z dalších ojedinělých nálezů je to například serpentinový sekeromlat nalezený v blízkosti Benešova nad Černou na Českokrumlovsku (*Franz 1932, 199; 1935, 20–21; Hájek 1954, 117; Fröhlich – Chvojka 2009, 4*). Z této oblasti pochází také sekeromlat kultury se šňůrovou keramikou z Frymburku (*Hájek 1954, 117; Chvojka 2001, 303, 305*). Oba zmiňované nálezy pochází z míst nedaleko hranice s Rakouskem a otázkou je možná souvislost s osídlením v povodí Dunaje.

Z dalších jihočeských nálezů je možné jmenovat sekeromlat českého typu z Libochovic na Strakonicku (*Michálek 2000, 159, obr. 2:3*), nově předatovaný mladoeneolitický sekeromlat z Horek u Tábora (*Anonym 1928; Krajíc 1984, obr. 11:699*) a kamennou sekerku s hraněnými boky z Táborska bez bližší lokalizace (*Krajíc 1984, 20*).

Vzhledem k prozatímním dokladům osídlení kultury se šňůrovou keramikou v jižních Čechách je uváděný původ keramického poháru diskutabilní. Zdá se, že místo jeho nálezu bychom spíše měli hledat v oblasti východních Čech. Otázkou je dosavadní absence kultury se šňůrovou keramikou a obecně období mladého eneolitu v oblasti jižních Čech (srov. *Beneš – Chvojka 2007, 19*). Určitou možností by mohla být absence míst s nadmořskou výškou do 350 metrů, která je mladoeneolitickými kulturami vyhledávána. Tato výška reliéfu se v jihočeském regionu téměř nevyskytuje.

LITERATURA

- Anonym 1928*: Nálezy a ochrana památek, Kraj kalicha 5, 48.
- Beneš, J. – Chvojka, O. 2007*: Archeologie doby kamenné v jižních Čechách. Současný stav bádání. In: Archeologie na pomezí, Archeologické výzkumy v jižních Čechách – Supplementum 4. České Budějovice, 9–28.
- Buchvaldek, M. 1967*: Die Schnurkeramik in Böhmen. Praha.
- Buchvaldek, M. 1982*: Katalog šňůrové keramiky v Čechách I. Kolínsko a Kutnohorsko, Praehistorica 10 – Varia Archaeologica 3, 9–30.
- Dvořák, F. 1933*: Hroby šňůrového typu z Kolína, Památky archeologické 39, 54–55.
- Franz, L. 1932*: Die erste Steinzeitfund aus dem südlichsten Böhmen, Waldheimat 9, 198–200.
- Franz, L. 1935*: Beiträge zur Urgeschichte Böhmens, Mitteilungen der deutschen Gesellschaft der Wissenschaften und Künste für die Tschechoslowakische Republik, N.F. 1. Prag.
- Fröhlich, J. 1970*: Hromové klíny, Výběr – Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech 7, 27–29.
- Fröhlich, J. 1992*: Hromové klíny v jižních Čechách, Výběr – Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech 29, 237–245.
- Fröhlich, J. – Chvojka, O. 2009*: Slepíčí hory z pohledu archeologie, Výběr – Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech 46, 3–8.
- Hájek, L. 1954*: Jižní Čechy ve starší době bronzové, Památky archeologické 45, 115–192.
- Chvojka, O. 2001*: Nové archeologické nález z Frymburku, Výběr – Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech 38, 299–307.
- Chvojka, O. – Parkman, M. 2004*: Nové nálezy kamenných sekeromlatů na Prachaticku, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 17, 37–41.
- Krajíc, R. 1984*: Muzeum husitského revolučního hnutí v Táboře. Katalog pravěké sbírky. Zprávy Československé společnosti archeologické 27. Praha.

⁵ Bližší informace o osobě viz zdroj: www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz, kde je v osobním fondu Josefa Dumka uloženo 29 kartónů spisů, které obsahují doklady (vlastní o činnosti v různých korporacích a úřednické spisy), korespondenci (přijatou a rodinnou), rukopisy (přednášky, články), tisky a výstřižky.

Michálek, J. 2000: Několik nových neolitických až eneolitických nálezů ze Strakonicka. In: P. Čech – M. Dobeš (edd.), Sborník Miroslavu Buchvaldkovi. Most, 159–162.

Neustupný, E. 2008: Kultura se šňůrovou keramikou. In: E. Neustupný (ed.) – M. Dobeš – J. Turek – M. Zápotocký, Archeologie pravěkých Čech 4. Eneolit. Praha, 124–147.

SCARCE VESSEL OF THE CORDED WARE CULTURE FROM BERNARTICE AT MILEVSKO (?)

In collection of the National Museum in Prague (inventory number 14443), there is a Corded Ware beaker which was allegedly found in surrounding of the village of Bernartice in the south of Bohemia. On the basis of contrast of information preserved, this find should originate in the east of Bohemia. So far, there is no find of the Young Eneolithic pottery production in the region of the south of Bohemia, only solitary finds of polished stone tools have been made.

Fig. 1. Corded Ware beaker from Bernartice

(English by Regina Janíková)